

СТРІЛЕЦЬКА ПІСНЯ ЗІГРІВАЛА...

Засумуй, трембіто,
Та по всьому світу,
що зів'яло Галичанам
сорок тисяч цвіту...

ІСНУВАННЯ Українських Січових Стрільців /УСС/ - це не-заперечний факт нашого історичного минулого, це гордість і слава, це біль рідного народу, який стремів до волі, до кращої долі, до суверенної України. Політична і воєнна обстановка не сприяла здійсненню задуманого і боротьба за визволення не дала бажаних результатів: український народ опинився в неволі.

Стрільцькі пісні є достовірним свідком минулої слави та змагань народу за самостійність. Вони є тим проявом, який підсилював не тільки плекання хорového мистецтва і хорової творчості, але були джерелом, яке живило і скріплювало духовні сили народу, у днях зневіри, в нестримному леті до волі.

Творцями стрільцьких пісень були в основному безпосередні учасники воєнних подій 1914-1920 років, а також композитори, які не брали в них участі. Авторами мелодій /подекуди і слів/ є Левко Лепкий, Роман Купчинський, Михайло Гайворонський, Нестор Нижанківський, Борис Кудрик, Микола Колесса, Зенон Лисько та деякі інші.

Левко Лепкий - автор мелодії на власні слова: його "Гей, видно село" написано в Тудинці над р.Стрипою в 1916 р. Цю пісню аранжував на мішаний хор М.Колесса. В його обробці є пісня кінноти УСС "Коби скорше з гір карпатських" /для чол. хору/. В обробці Б.Кудрика появилася пісня "Група Схід", написана в Куровичах при Групі Схід, у січні 1919 р. Зміст пісні відтворює часи Львова /чол.хор/. Мелодію на слова Л.Лепкого "І снилося дівчині" аранжував /на мішаний хор/ З.Лисько, а "Колись, дівчино мила", написану весною 1917 р. у Коші УСС в Пісочній коло Миколаєва над Дністром, аранжував В.Барвінський. Хоровий твір /для міш.хору/ на слова "Маєва нічка", яка була написана 1916 р. в Тудинці біля Соснова над Стрипою, обробив Б.Кудрик. Популярною була жартівлива пісня в обробці М.Колесси "Бо війна війною" /міш.і чол.хори/. Мелодію її написав Л.Лепкий під час переїзду розбитків УСС з-під Бережан до Розвадова на Дністрі, 6-го жовтня 1916 р. Пісню в аранжуванні Н.Нижанківського "Казала дівчина" /чол. хор.- мелодія Л.Лепкого/ співали звичайно старшини УСС у столівці в доброму наставленні до свого духовного керманіча. Після бою під Потуторами в жовтні 1916 р. Л.Лепкий разом з Р.Купчинським напи-

сали до пісні "Гей, там у Вільхівці", яку обробив для мішаного хору А.Рудницький. Ця пісня була присвячена хорунжому УСС, опісля сотникові Січових стрільців, Ф.Черникові, який попав у полон. Піснею з часів чортківської перемоги в червні 1919 р. є "Ми йдемо вперед" /чол.хор, обробка З.Лиська/. Пісню Лицарства Залізної Остроги, на честь Великого Комтура "Хай живе Великий Комтур наш" /на слова Л.Лепкого/ написав Н.Нижанківський. Л.Лепкий - автор мелодій "Видиш, брате мій", "Кладочка" /обидві на слова поета Б.Лепкого/. Першу з них /в гармонізації М.Колесси/ часто співали Січові стрільці в хвилині жалоби і туги. Вона була прощальною над могилами полеглих у бою. Цю пісню співав і славний "Шерборклуб" із сотні Вітовського, коли останній клаптик Галичини зайняли російські війська 1914 р. Пісню "Кладочка" залюбки співали при акомпанементі гітари - польовому інструменті Січовиків.

Роман Купчинський писав слова і до них творив мелодії, які обробляли музично різні композитори. Це "Не сміє бути в нас страху" і "Вдаряй мечем" /в обробці З.Лиська/, а також "Готуй мені зброю" в аранжуванні М.Колесси; це пісня УСС з березня 1917 р. коли два курені УСС виходили на фронт під Бережани з підготовки в Розвадові коло Миколаєва над Дністром. Пісня "Заквітчали дівчатонька" /на міш.хор - обробка В.Кудрика/ присвячена пам'яті підхорунжого Мальованого, вбитого на горі Лисоні і похованого 1916 р. під Вільхівцем недалеко Бережан. Н.Нижанківський гармонізував мелодію Р.Купчинського на його ж слова "Пише стара мати" /написані 1917 р. під Конюхами коло Бережан/. "Засумуй, трембіто" /міш.хор/ в лихолітті УГА, в чотирикутнику смерті в Києві 1920 р., "Човник хитається" /написана 1917 р. над розлитю Цинівкою в Куропатниках /коло Бережан/ під впливом місячної ночі та зітхань хорунжого Соловчука. "Коли ви вмирали".

В жовтні 1918 р. після переходу УСС з Єлисаветградщини /нині Кіровоградщина/ до Чернівців, Р.Купчинський написав мелодію "Як стрільці йшли з України" /в аранжуванні Н.Нижанківського/. Популярною була пісня "Як з Бережан до Кадри" /обр. З.Лиська/ написана під час переходу розбитків УСС з-під Потутор до Коша, у жовтні 1918 р. З.Лисько аранжував пісню, написану Р.Купчинським 1916 р. в Тудинці над Стрипою "Ой шумить, шумить" та "Ірчик", присвячену хорунжому УСС М.Ірчанові, написану в Чернятині біля Жмеринки 1920 р.

У Грузькій /Херсонщина/, де був табір підготовки УСС /до 1918 р./ Р.Купчинський створив пісню для мішаного хору "Мав я

раз дівчиноньку" /обр.З.Лиська/. Пісня "Зажурились галичанки" /в обробці М.Леонтовича/ була написана в червні 1918 р. в день закінчення підготовки і виходу УСС на Херсонщину. Відтоді ця пісня, під назвою "Плач галичанок" стала популярною і на Великій Україні.

На підставі справжньої події в 1917 р. в підготовчих бараках УСС біля Миколаєва над Дністром Р.Купчинський написав мелодію до пісні в обробці М.Колесси "Ой чого ж ти зажурився" та "Ми йдемо в бій", слова до якої Р.Купчинський написав над Цинівкою /1917/ і мелодію /1919/ при переході стрілецьких бригад за Збруч. Варіантом її є пісня на слова Р.Купчинського в обробці М.Гайворонського "За рідний край".

На вічну пам'ять поручника УСС Йосипа Яримовича, який загинув під Конюхами коло Бережан у липні 1917 р. М.Колеса гармонізував мелодію Р.Купчинського "Накрила нічка", а також "За твої, дівчино, личенька красні", написану 1917 р. в Рудниках над Дністром, де стояв польовий курінь вишколу УСС.

Як бачимо, пісня в рядах Січових стрільців завжди була їх вірним другом. Йдучи на війну вони співали пісню-гімн "Ой у лузі червона калина похилилася" /гармонізація З.Лиська/.

Михайло Гайворонський, як і Р.Купчинський писав мелодії на слова власні та інших поетів. До перших відносяться: "Йде Січове військо" - написана 1916 р. під час постою УСС над Стрипою. В Тудинці над Стрипою 1919 р. автор створив мелодію "Ой впав стрілець". а також "Ой казала мати /1917/ - в обробці З.Лиська.

"Слава, слава, отамане" та "Хлопці, алярм" - пісні з комічної імпровізованої опери "Штурм на полукіпки", мелодію якої він написав /під час карпатських походів УСС/ на слова Ю.Назарака /в обробці З.Лиська/. Ці дві пісні співали пізніше в пошану кожного коменданта УСС.

У перших боях Січовиків у Карпатах появилася пісня М.Гайворонського "Нема в світі кращих хлопців" /сл.Ю.Назарака/ і "Сповнилась міра" /сл. П.Карманського/.

На мелодію М.Гайворонського до слів Ю.Шкрумеляка композитор З.Лисько аранжував пісню "Питається вітер смерті".

Велику популярність мала пісня на слова М.Голубця "Ой нагнувся дуб високий".

Компонував та обробляв стрілецькі пісні Нестор Нижанківський. Його пісню "Ми сміло в бій підем" /чол.хор/ часто співали учасники Юнацької школи в Кам'янці-Подільському /1919 р./.

Н.Нижанківський аранжував на чоловічий хор пісню "Ой за-
цвіла черемха" на слова Р.Купчинського, мелодію А.Баландю-
ка, який перебував у польському полоні в Тухолі на Помор'ї
/1920 р./.

Немало стрілецьких пісень написав Микола Колесса. Це
"Бистра вода" /її співали Усусуси і "жовняри" УГА /"Ой їхав
я коло млина" /її залюбки виконували в Гуцульській Сотні
УСС/. Напередодні першої світової війни була поширена піс-
ня "Ой із-за гори хмара встала". Слова і мелодія цієї піс-
ні запозичена з придніпрянської народної пісні про гусарів.
Авторству М.Колесси належить хоровий твір на запозичену ме-
лодію /сл.Грицька Труха/ "Пісня підхорунжих".

Зенон Лисько - автор вояцької пісні УГА з 1919-1920 ро-
ків "Поспішають галичани", "Ой у полі верба" /поширена в
кінноті УСС та УГА/, народної пісні "Коло млина яворина".
Улюбленою піснею була перейнята від полонених кубанських
солдатів /1914 р./ "Летіла куля понад гору" /її співали в
період боїв у Карпатах/. Хоровий твір З.Лиська про перехід
за Збруч та здобуття Києва це "Із-за гори високої вітер по-
віває". В дорозі на фронт Січовики співали вояцьку пісню
на слова Ю.Федьковича "Як я, браття, раз сконаю". У Вишко-
лі УСС і на фронті популярною була пісня "Гей там у полі".
Цю пісню принесли в 1917 р. полонені українці з російської
армії. Іншою популярною в УГА українською народною піснею
в обробці З.Лиська був хоровий твір "Ой у полі нивка".

Поширеною по обох боках Збруча була пісня в обробці
Станіслава Людкевича "Їхав стрілець на війноньку". Вона
була складено в Пресовій Квартирі УСС у Тудинці над Стри-
пою з кінцем 1915 р. Пісня і сьогодні популярна серед на-
шої молоді.

Василь Барвінський написав хоровий твір на мелодію з
народної пісні "Ой там при долині". Слова пісні автор
/Р.Купчинський/ присвятив пам'яті студента політехніки,
десятника УСС Луцика, який загинув у Карпатах 1915 року.
Популярною в Українській Армії була народна пісня в аран-
жації В.Барвінського "Ой любив, та кохав".

Пісню на чоловічий хор "Гімн Коша" гармонізував ком-
позитор Борис Кудрик на слова А.Лотоцького, з використан-
ням мелодії А.Баландюка, які були написані в Коші УСС в
Пісочній 1916 року.

Стрілецькі пісні 1914-1920 років, як і пісні козацької
слави ХУІІ і ХІХ століть, це достовірні свідки минулої сла-

ви , змагань за стремління скинути довікові кайдани і пута,
за вимріяну волю, яка виявилася тоді веселкоперою жар-пти-
цею... Стрілецькі пісні оживлювали і скріплювали дух наро-
ду у важкі часи зневіри та вагань і вічної пам"яті,. "Що
стільки народу впало за свободу - Встояти не було сили".

Ярослав Михальчишин

МВВВ-44

ВУА. Суворова 60-61

ПОШТ-ІНД. 290044

ТЕЛ. 3550-01